

Rubrik

Autoetnografiska skavningar i litteraturundervisningen

Tänkt målgrupp

gymnasielärare, svensklärare, metodintresserade

Nyckelord

autoetnografi, transformativt lärande, litteraturundervisning

Namn och organisationer

Björn Bradling, Högskolan i Borås/Jönköping University/Jönköpings kommun

Inledning

Den här presentationen bygger på ett pågående avhandlingsprojekt vars delstudier undersöker hur lärare och skolbibliotekarier ser på betydelsen av skönlitterär läsning samt hur elever kan läsa och lära av och med skönlitteratur i gymnasieskolan. I särskilt fokus står lärande som kan sägas vara transformativt och kulturellt möjliggörande i den meningen att gymnasisterna genom läsningen främmandegör sina (o)uttalade föreställningar och antingen förändrar dem eller adderar alternativa förhållningssätt att bryta sina tankar mot. För att hålla sammanföra projektets olika delar riktas här, och i avhandlingens tänkta kappa, fokus mot den konstant som funnits med under hela forskningsprocessen: forskaren.

Syfte/forskningsfrågor

Att utveckla autoetnografi i relation till undervisningspraktiken är motiverat av flera skäl. Dels är det ett sätt att synliggöra litteraturläraren som betydelsefull, dels är det ett sätt att visa elevers och lärares lärande som ofta avhängigt varandra. Forskningsprojektet syftar till att berika det litteraturdidaktiska forskningsfältet med en sammanbindning av den pedagogiska idén om transformativt lärande, den litteraturvetenskapliga teori- och begreppsvärlden samt praktisk erfarenhet från litteraturundervisning. Följande arbetsfrågeställningar styr projektets framåtrörelse:

- Hur kan en autoetnografisk yrkesmemoar synliggöra transformativt lärande i praktisk kunskap?
- Hur kan skönlitteratur från olika delar av världen främja transformativt lärande och kulturellt möjliggörande i litteraturundervisningen på gymnasiet?

Teori

Transformativt lärande är en pedagogisk teori som fokuserar omformning av invanda föreställningar, vilket inkluderar föreställningar om kulturella och samhälleliga fenomen samt antaganden om andra och en själv (Mezirow, 2006). I forskningsprojektet används transformativt lärande som såväl teoretisk språngbräda som analysverktyg.

Metod

Sett till forskningsprojektet som helhet används metoder som kan samlas under paraplybegreppet *participatory research* och därmed söker lyfta forskningsdeltagare till vetande subjekt. Företrädesvis används fokusgruppsamtal och läsloggsinterventioner i undervisning, vilka föregås av pedagogiskt riktade textanalyser. I den del som står i fokus här är autoetnografi den centrala metodologiska utgångspunkten, såsom den beskrivs av Bylund et al. (2021). Autoetnografi gör forskningssubjektets erfarenheter till empiri i dialog med andra metoder samt tidigare forskning och ämnar därigenom säga någonting om relationen mellan individen och en kulturellt präglad diskurs.

Preliminära resultat

Tre skavningar i litteraturundervisningen har hittills framträtt som avgörande i den pågående autoetnografiska forskningsprocessen:

- Elevers litteratur- och läsmotstånd.
- Förpappringseffekter (se Bornemark, 2018) i litteraturundervisningen.
- (O)möjligheten att lära om världen och verkligheten genom skönlitteratur.

Läsning av skönlitteratur framställs ofta som nyttigt för elever på flera olika vis, men upplevs många gånger som utmanande av eleverna själva. Styrdokument för gymnasieskolan (Skolverket, 2011) framhåller långtgående ambitioner för vad svenskämnets litteraturundervisning ska åstadkomma, men undervisningen i sig influeras av flera andra påtryckningsfaktorer. Dessutom är det möjligt att fundera över skönlitteraturens begränsningar som potentiell källa till kunskap om den icke-fiktiva tillvaron.

Referenser

Bornemark, J. (2018). *Det omätbaras renässans – en uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Volante.

Bylund, C., Liliequist, E. & Silow Kallenberg, K. (2021). Autoetnografisk etnologi – en inledning. *Kulturella Perspektiv*, 30. s. 1–6. <https://publicera.kb.se/kp/article/view/1327>

Mezirow, J. (2006). "An overview on transformative learning". I Illeris, K. (red.) (2009). *Contemporary Theories of Learning Learning Theorists ... in Their Own Words*. Routledge. s. 90–105.

Skolverket (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Skolverket.